

Nr 183.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1939 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa särskilda grunder för lönetursberäkning för ordinarie lärare i övningsämne vid det statliga undervisningsväsendet.

(2:a avd.)

I en den 10 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 224, har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att ordinarie lärare i övningsämne vid det statliga undervisningsväsendet må, utan hinder av bestämmelserna i 11 § 1 mom. avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 873) för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende, för bestämmande av begynnelselönen och uppflyttning till högre löneklass tillgodoräkna tidigare icke-ordinarie anställning i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll förordat.

Departementschefen har inledningsvis erinrat därom, att de statsanställda lärarna sedan den 1 januari 1938 åtnjuta löner, reglerade i anslutning till det för kommunikationsverken och allmänna civilförvaltningen för närvarande gällande lönesystemet.

Enligt det före den 1 januari 1938 gällande lönesystemet var en övningslärare skyldig att för sin fastställda lön tjänstgöra ett visst antal veckotimmar. Detta timantal var exempelvis vid de allmänna läroverken för musikk-lärare 9 veckotimmar vid realskola och 15 veckotimmar vid högre läroverk, för teckningslärare 10 veckotimmar vid realskola och 15 veckotimmar vid högre läroverk, för gymnastiklärare 13 veckotimmar vid realskola och 21 veckotimmar vid högre läroverk samt för lärarinna i kvinnlig slöjd 6 veckotimmar. I den mån undervisningsskyldigheten för en övningslärare översteg nu nämnda, för vederbörande slag av befattning gällande minimitimantal, utgick särskild ersättning, beräknad med visst belopp för varje veckotimme, varmed tjänstgöringsskyldigheten översteg det fastställda minimiantalet timmar. I fråga om lönetursrätt vid lärares tillträde av ordinarie tjänst hade man att utgå från samma grundläggande bestämmelse som för närvarande, nämligen att tillgodoräkning för erhållande av ålderstillägg kunde ske av föregående icke-ordinarie anställningstid i statens tjänst utöver tre år, för så vitt den fullgjorts i en följd och i avseende å tjänstgöringens art och omfattning

kunde anses svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten. Denna föreskrift tillämpades i praktiken så, att tillgodoräkning fick ske av tid, då vederbörande lärare i föregående icke-ordinarie anställning hade haft tjänstgöring av minst den omfattning, som var föreskriven för den fastställda lönen vid det slag av läroanstalt, vid vilken ålders-tillägget skulle utgå.

Enligt det lönesystem, som gäller sedan den 1 januari 1938, utgår en övningslärares lön med det för vederbörande löneklass bestämda beloppet vid en undervisningsskyldighet av 30 veckotimmar. Om tjänstgöringen över- respektive understiger 30 veckotimmar, sker tillägg till respektive avdrag å årslönen efter vissa grunder. Härvid har föreskrivits, att avdrag å årslönen icke må göras för mer än 21 veckotimmar i ämnena teckning, musik och gymnastik med lek och idrott eller för mer än 24 veckotimmar i ämnet kvinnlig slöjd. Beträffande lönetursrätt vid befordran till ordinarie tjänst gäller enligt 11 § 1 mom. avlösningsreglementet för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende alltjämt det nyssnämnda, från allmänna civilförvaltningens avlösningsreglemente hämtade stadgandet angående tillgodoräkning av föregående anställningstid utöver tre år, som fullgjorts i en följd och som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten.

Fråga har nu uppkommit angående den närmare innebörden av sistnämnda stadgande vid dess tillämpning å lärare i övningsämne med lön enligt det numera gällande lönesystemet.

Sedan skolöverstyrelsen i skrivelse till statskontoret den 15 februari 1938 anhållit om statskontorets yttrande angående vissa principiella frågor, vilka uppkommit i samband med att överstyrelsen haft att inplacera ordinarie lärare i löneklass å den från och med den 1 januari 1938 gällande lönestaten, har statskontoret berett undervisningsväsendets lönenämnd tillfälle att yttra sig i ärendet. Sådant yttrande har lönenämnden avgivit i skrivelse den 6 maj 1938. Med överlämnande av lönenämndens yttrande har därefter statskontoret i skrivelse till skolöverstyrelsen den 7 oktober 1938 besvarat de av skolöverstyrelsen uppställda frågorna.

I de nämnda yttrandena från lönenämnden och statskontoret hava olika meningar gjort sig gällande beträffande frågan om den närmare innebörden av övningslärares lönetursrätt efter den 1 januari 1938. Härutinnan torde utskottet få hänvisa till sid. 3—6 av statsrådsprotokollet. I anledning av detta förhållande har skolöverstyrelsen funnit sig böra underställa den omhandlade frågan Kungl. Maj:ts prövning. Överstyrelsen har i skrivelse den 29 oktober 1938, beträffande vilkens närmare detaljer torde få hänvisas till sid. 6—8 i statsrådsprotokollet, hemställt att Kungl. Maj:t måtte, därest så befundes erforderligt, genom proposition till 1939 års riksdag söka åvägbringa sådana kompletterande bestämmelser, som möjliggöra tillgodoräkning för ordinarie övningslärare i och för löneklassplacering av sådan före-

gående tjänstgöring i icke-ordinarie anställning, som uppgått till minst 9 (för lärarinna i kvinnlig slöjd minst 6) timmar i veckan.

Lönenämnden har förordat, att ordinarie lärare i övningsämne vid allmänt läroverk må för placering i löneklass, med iakttagande av i övrigt stadgade grunder, tillgodoräkna sig tid, varunder han i egenskap av icke-ordinarie lärare haft en undervisningsskyldighet av minst nio veckotimmar i ämnenas teckning, musik eller gymnastik med lek och idrott samt minst sex veckotimmar i ämnet kvinnlig slöjd.

Statskontoret har yttrat bland annat följande.

Vidkommande frågan om tolkningen av bestämmelserna i 11 § avlöningsreglementet för ordinarie lärare, kan detta stadgande för övningslärares del icke enligt ämbetsverkets mening giva stöd för annan tolkning än att övningslärare vid ordinarieblivandet skall äga tillgodoräkna tidigare icke-ordinarie tjänstgöring endast såframt antalet veckotimmar under denna tjänstgöring uppgått till minst det antal timmar, som fastställs av skolöverstyrelsen för läraren å den nya tjänsten. Då emellertid en sådan tolkning icke kan anses tillfredsställande, har statskontoret i princip intet att erinra mot att åtgärder vidtagas för att få till stånd en mera tillfredsställande tillämpning av stadgandet. Härtill läser emellertid riksdagens medverkan vara erforderlig.

Vad därefter angår frågan, vilka åtgärder, som i sådant hänseende böra vidtagas, får statskontoret erinra, att tillgodoräkningen för dessa lärare — liksom för övriga civila tjänstemän — i princip kommer att borttagas med ingången av nästa budgetår. Med beaktande härav synes det ämbetsverket angeläget, att dessa åtgärder icke givas en sådan räckvidd, att intill den 1 januari 1938 tillämpad praxis i fråga om tillgodoräkning för övningslärares efter nämnda tidpunkt komme att väsentligen utvidgas för att sedan helt försvinna med utgången av innevarande budgetår. Detta är emellertid innebörden av skolöverstyrelsens och lönenämndens förslag, vilket sålunda skulle leda till en förmånligare tillgodoräkning än vad som tidigare varit fallet icke endast för de övningslärare, vilka befordras under tidsperioden 1 januari 1938—30 juni 1939, utan även för de av dessa lärare, vilka befodrads före den 1 januari 1938 och övergått å det nya avlöningsreglementets bestämmelser.

Beträffande sistnämnda grupp av övningslärare — sålunda de, vilka befodrads före den 1 januari 1938 — har statskontoret i sitt berörda utlåtande till skolöverstyrelsen hävdad, att dessa lärare på grund av övergångsbestämmelserna till avlöningsreglementet böra kunna tillgodoräknas sin tidigare tjänstgöring enligt de lönetursbestämmelser, som gällde före den 1 januari 1938. Enligt vad ämbetsverket under hand från skolöverstyrelsen inhämtat har även överstyrelsen med stöd av detta statskontorets uttalande medgivit de av ämbetsverket förordade placeringarna. Då sålunda dessa lärare med tillämpning av övergångsbestämmelserna kunna bibehållas vid sin lönetursrätt enligt de äldre bestämmelserna, anser ämbetsverket icke erforderligt, att för denna grupp av övningslärare vidtagas några särskilda åtgärder i syfte att giva dem möjlighet till en förmånligare tillgodoräkning än som blir fallet vid en tillämpning av övergångsbestämmelserna.

Vad därefter angår de övningslärare, vilka befodrads eller komma att befodrads till ordinarie tjänst under tidsperioden 1 januari 1938—30 juni 1939, kan det måhända ifrågasättas, om det får anses befogat att omedelbart före tillgodoräkningens slopande vidtaga åtgärder i syfte att uppmjuka gällande bestämmelser om tillgodoräkning för dessa lärare. Emellertid anser stats-

kontoret övervägande skäl tala för att kompletterande bestämmelser meddelas i syfte att giva 11 § i avlöningsreglementet en ur saklig synpunkt tillfredsställande innebörd för dessa lärares vidkommande. Ämbetsverket är därvid dock icke berett att i sådant avseende tillstyrka så vittgående åtgärder, som skolöverstyrelsen och lönenämnden föreslagit, nämligen att medgiva tillgodoräkning i alla de fall, då läraren undervisat de i 133 § 3 mom. läroverksstadgan (kung. nr 40/1938) angivna minimitiderna, redan av den anledningen, att härigenom de övningslärare, vilka utnämnts efter den 1 januari 1938, skulle komma i ett betydligt bättre läge än om dessa lärare utnämnts omedelbart dessförinnan. Och att utsträcka en dylik kompletterande bestämmelses räckvidd att avse även övningslärare, utnämnda före den 1 januari 1938, synes icke böra ifrågakomma, då en dylik utvidgning enligt ämbetsverkets mening icke kan anses sakligt motiverad.

En framkomlig utväg torde emellertid i förevarande fall öppna sig, därest övningslärare, vilka befordras till ordinarie övningslärare under tiden 1 januari 1938—30 juni 1939, medgivas rätt att tillgodoräkna tidigare tjänstgöring i samma utsträckning som om de före den 1 januari 1938 gällande bestämmelserna hade varit tillämpliga å dem.

Departementschefen har förordat, att kompletterande bestämmelse meddelas angående ifrågavarande övningslärares lönetursrätt. På grund av övergångsbestämmelserna till avlöningsreglementet för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende torde sådan bestämmelse erfordras allenast för lärare, som befodrads till ordinarie tjänst efter 1937 års utgång. Bestämmelsen borde givetvis endast äga tillämpning å lärare, underkastad det nu gällande avlöningsreglementet.

I fråga om den sakliga innebörden av den sålunda ifrågasatta tilläggsbestämmelsen biträder departementschefen statskontorets ovannämnda förslag. Härvid ansluter departementschefen sig jämväl i allt väsentligt till vad ämbetsverket anfört såsom stöd för förslaget. Emellertid syntes tilläggsföreskriften givetvis icke böra begränsa den större rätt att tillgodoräkna tidigare icke-ordinarie anställning, som vederbörande i något undantagsfall kan äga jämlikt bestämmelserna i 11 § 1 mom. avlöningsreglementet, tolkade enligt deras ordalydelse.

Utskottet.

Då den av departementschefen förordade lösningen av frågan om de närmare grunderna för de statsanställda övningslärares lönetursrätt synes ändamålsenlig, har utskottet icke funnit anledning till erinran mot vad i sådant hänseende föreslagits. Riksdagens medverkan synes i detta fall erfordras allenast i vad avser lärare i övningsämne, som befodrads till ordinarie tjänst med tillträde under tiden den 1 januari 1938—den 30 juni 1939.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva, att ordinarie lärare i övningsämne vid det statliga undervisningsväsendet må, utan hinder av bestämmelserna i 11 § 1 mom. avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 873) för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende, för bestämmande av begynnelselönen

och uppflyttning till högre löneklass tillgodoräkna tidigare icke-ordinarie anställning i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 10 mars 1939 förordat.

Stockholm den 16 maj 1939.

På statsutskottets vägnar:

C. P. V. GRÄNEBO.

Närvarande: se under föregående utlåtande.
